

Intervencie občianskej spoločnosti v rámci operácií tvorby mieru

Interventions of civil society in peacemaking operations

Lubica Saktorová

Kľúčové slová:

mierotvorba, intervencie do ozbrojeného konfliktu, občianska spoločnosť, neštátni aktéri, vplyv.

Key words:

peacemaking, intervention in the arm conflict, civil society, non-state actors, influence.

Termín peacemaking alebo mierotvorba sa prvýkrát objavuje v 70. rokoch minulého storočia v rámci akademickej oblasti mierového výskumu v diele Johana Galtunga *Peace, War and Defense – Essays in Peace Research*, z roku 1975 ako jeden z troch prístupov k mierovej politike. Peacemaking zahŕňa širokú škálu aktivít, od miestnych až po globálne snahy o dosiahnutie mieru. Zahŕňa tiež posúdenie riešenia medzinárodných, medzištátnych alebo aj vnútroštátnych konfliktov; komunálnu, osobnú a interpersonálnu sociálnu spravodlivosť; odrádzanie od použitia jadrových zbraní; zostavovanie medzinárodných zmlúv, ktoré zamedzujú vzniku ozbrojeného konfliktu alebo iných foriem medzinárodného konfliktu.

V rámci systému OSN je peacemaking definovaný ako „opatrenia, ktoré privedú nepriateľské strany k dohode, v podstate prostredníctvom takých mierových prostriedkov, aké sú stanovené v kapitole VI Charty OSN: Mierové riešenie sporov.“¹ Za nástroje na jeho presadzovanie a dosahovanie mierových riešení je v zmysle článku 33 Charty OSN považovaná mediácia, mierové rokovania – negociácie, zmierovanie, arbitráž a právne urovanie – teda súdne konania pred medzinárodnými súdnymi orgánmi a tiež mimosúdne konania pred rôznymi arbitrážnymi orgánmi a iné mierové riešenia. Mimo kontextu OSN sa peacemaking niekedy vzťahuje na fázu konfliktu, ktorá nastáva počas krízy alebo konfliktu po tom, ako zlyhali diplomatické zásahy a predtým, ako mali šancu zasiahnuť zložky v rámci operácií peacekeepingu. Niektorí peacemaking jednoducho definujú ako intervenciu do násilného konfliktu s cieľom vyjednať mierovú dohodu.² „Peacemaking zahŕňa v najväčšej miere politické a diplomatické snahy o to, aby sa bojujúce strany dopracovali k mierovému riešeniu svojich sporov. V zmysle tejto definície sa v rámci peacemakingu nepredpokladá použitie opatrení zahŕňajúcich použitie sily.“³ Podľa Berghof Handbook tu zas intervenujú aktéri diplomacie Track I⁴ a sa skladá predovšetkým z vyjednávania a mediácie. Tieto začínajú po vypuknutí otvoreného konfliktu a ich cieľom je posun smerom k sprostredkovaniu k ukončeniu násilného konfliktu. Proces zvyčajne usiluje o politické riešenie na úrovni lídrov alebo politických elít v konflikte s cieľom dosiahnuť zmenu postoja jeho hlavných protagonistov.⁵ V konečnom dôsledku proces tvorby mieru rozumieme ako aplikáciu tých opatrení, ktoré majú v konkrétnej fáze konfliktu schopnosť presvedčiť bojujúce strany o urgencii ukončenia násilia a o nutnosti uzavretia mieru v rámci mediácie a tiež schopnosť priviesť znepriatelené strany k rokovaciemu stolu a vyjednaniu podmienok uzavretia stabilnej mierovej zmluvy.

V uvedenom kontexte však existujú situácie, kedy je do procesu tvorby mieru možné zahrnúť nie len formálne politické inštitúcie a skupiny. Občianska spoločnosť ako neštátny aktér medzinárodných vzťahov nie je novým konceptom, no definitívne je konceptom čoraz frekventovanejšie rozpracovávaným v akademických

¹ UNITED NATIONS. 1992. Agenda pre mier. A/47/277 [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : <<http://www.un-documents.net/a47-277.htm>>

² CAST, S. – BURGESS, H. 2013. Peacemaking. [online]. Boulder: University of Colorado, 2013. [cit. 2017-09-11]. Dostupné na internete: <<http://www.cri19nfo.org/coreknowledge/peacemaking>>

³ ZARTMAN, I.W. 2007. Peacemaking in International Conflict: Methods & Techniques. US Institute of Peace Press, 2007. s. 435

⁴ SAID a KOL., 1995, s. 69: Pojem "Track 1 diplomacie" odkazuje na oficiálne, vládne diplomatické riešenia alebo techniky konania štátu, procesy, pri ktorých komunikácia zo strany jednej vlády prechádza priamo do rozhodovacieho aparátu vlády druhej. Track 1 sa vykonáva pomocou oficiálnych zástupcov štátu a zahŕňa interakciu medzi: hlavami štátov, štátnymi oddeleniami alebo ministerstvami zahraničných vecí, medzi úradníkmi a ďalšími vládnymi útvarmi a ministerstvami. Tieto oficiálne diplomatické snahy je možné odlišiť od neoficiálnych interakcií, ktoré môžu zahŕňať odborníkov na riešenie konfliktov, súkromné osoby, mimovládne organizácie alebo iných aktérov občianskej spoločnosti.

⁵ Berghof Handbook for Conflict Transformation. str. 151 -169. Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

kruhoch. Neexistuje jej jednotná, ustálená definícia, no pre účely tohto príspevku ju možno charakterizovať ako priestor, v ktorom sa jednotlivci, skupiny, združenia a organizácie dobrovoľne spájajú s cieľom a.) posilniť demokratizáciu politiky, b.) diskutovať a politizovať témy, ktoré intenzívne vplyvajú na sociálnu, bezpečnostnú, ale aj ekonomickú sféru a c.) ovplyvňovať lokálne, regionálne a medzinárodné politické rozhodnutia a právne normy z pozície nachádzajúcej sa mimo formálnych politických inštitúcií.

Z prehľadu prístupov k tomu, čo pojem peacemaking zahŕňa a čo je jeho hlavným obsahom vyplýva, že medzi dva skutočne zásadné piliere k ukončeniu konfliktu a k uzavretiu mierovej zmluvy patria najmä mediácia a vyjednávanie/ negociácie mierových dohôd. Tieto dve aktivity, respektíve opatrenia spoločne dokážu poňať aj procesy nazvané ako zmierovanie, rekondiliácie a tiež v zmysle vyjednaných mierových dohôd v ústnej alebo písomnej podobe majú potenciál ďalej viesť strany konfliktu k jeho urovneniu prostredníctvom súdneho alebo mimosúdneho, arbitrážneho konania. Mediáciu a negociácie ako nástroje na tvorbu mieru v rámci mierovej politiky tu považujeme za kľúčové.

Vo všeobecnosti existuje konsenzus o zásadných úlohách skupín občianskej spoločnosti vo fáze post-konfliktného budovania mieru, no vo fáze tvorby mieru sa názory mierne rozchádzajú. Bývalý Generálny tajomník OSN Kofi Annan vyzýval osoby oficiálne poverené mediáciou a negociáciami na väčšiu mieru iniciatívy pri zapojení relevantných občianskych aktérov, „*najmä žien, ktorých hlasy sú často v rokovaniach prehladané*“.⁶ V roku 2012, generálny tajomník OSN Pan Ki-mun poznamenal: „*Stále viac sa rešpektuje, že mediácia nie je výhradne v kompetencii externých sprostredkovateľských subjektov. Lokálni mediátori, ktorí prichádzajú z krajiny konfliktu môžu užitočne viesť miestne sprostredkovateľské snahy alebo dopĺňať regionálne alebo medzinárodné iniciatívy*“.⁸ Rastúce medzinárodné povedomie o dôležitosti mediátorov zo skupín občianskej spoločnosti je evidentné. Účasť týchto aktérov je spájaná s väčšou stabilitou dosiahnutých dohôd, s ich trvácnosťou, ale aj s legitimitou a dodržiavaním zo strany obyvateľov.⁹ Existujú konceptuálne návrhy, podľa ktorých by občianska spoločnosť mohla k mierovým procesom prispieť prostredníctvom reprezentatívnej participácie, prostredníctvom konzultácií a priamej participácie.¹⁰ Mediátori v medzinárodných konfliktoch však tieto prostriedky často spochybňujú s odôvodnením, že priestor pre občiansku spoločnosť a jej aktivity je limitovaný na intervencie v čase budovania mieru po ukončení priamych bojov.¹¹

Civilné obyvateľstvo nesie hlavný nápor brutality vojny bez ohľadu na to, či sú konflikty medzištátnej alebo vnútroštátnej povahy. Organizácie občianskej spoločnosti tu reprezentujú dôležitého sprostredkovateľa z hľadiska verejného záujmu. Podľa niektorých odhadov až 90 % vojnových obetí sú civilisti, keďže sú ozbrojené útoky často mierené úmyselne alebo neúmyselne voči populácii viac, než voči armádam a vojenským cieľom.¹² Tu vzniká prvý morálny dôvod ich začlenenia do mierotvorby, na ktorý poukazuje čoraz viac subjektov: prečo by práve tí, ktorí sú neproporcionálne a nespravodlivo konfliktom postihnutí mali byť legitímne vylúčení z účasti na procesoch tvorby mieru? „*Ozbrojené konflikty vždy spôsobujú nevýslovné škody a utrpenie na civilných obyvateľoch, ktorí sú často vnímaní ako bezmocné obeť. Potreby a záujmy ľudí sú zriedka rešpektované tými, ktorí sú ponorení do ozbrojeného konfliktu. Občianska spoločnosť potrebuje viac ako inokedy všetku podporu k účasti na nájdení trvalého riešenia, ktoré môže pozitívne formovať osud krajiny a ustanoviť mechanizmy, ktoré ľudí ochránia pred zneužívaním moci*“.¹³

Za ďalší dôvod začlenenia aktérov globálnej občianskej spoločnosti do mierových dialógov a negociácií možno považovať skutočnosť, že tí, ktorí majú reálny dosah na priamu komunikáciu s konfliktnými stranami, či

⁶ UNITED NATIONS. 2004. Secretary General's High Level Panel on Threats, Challenges and Change. 2004. A More Secure World: Our Shared Responsibility. [online]. New York: United Nations General Assembly, Dec. 2, A/59/565 [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : <http://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/historical/hlp_more_secure_world.pdf> S. 38

⁷ Termín lokálny – miestny je tu vnímaný relatívne, nakoľko lokálna môže byť konkrétna obec, región, ale aj krajina – v závislosti od geopolitického kontextu konkrétneho prípadu.

⁸ Správa Generálneho tajomníka OSN A / 66/811 z 25. júna 2012

⁹ PRENDERGAST, J. – PLUMB, E. 2002. Building Local Capacity: From Implementation to Peacebuilding. In STEDMAN, S. – ROTHCHILD, D. – COUSENS, E. 2002. Ending Civil Wars: The Implementation of Peace Agreements. Boulder: Lynne Rienner, 2002. 729 s.

¹⁰ BARNES, C. 2002. Democratizing peacemaking processes: strategies and dilemmas for public participation. [online]. In BARNES, C. 2002. Owning the process: public participation in peacemaking, Accord 13. London: Conciliation Resources, 2002; McKEON, C. 2004. Public Participation in Peace Processes: Comparative Experience and Relevant Principles. [online]. BADIL Expert Seminar 4 paper, Júl 2–4. 2004; PAFFENHOLZ, T. – KEW, D. – WANIS-ST. JOHN, A. 2006. Civil Society and Peace Negotiations: Why, Whether and How They Should Be Involved. [online]. Oslo Forum Background Papers, Centre for Humanitarian Dialogue and Norwegian Foreign Ministry

¹¹ WANIS-ST, J. A. – KEW, D. 2008. Civil society and and Peace Negotiations: Confronting Exclusion. In International negotiations. 2008 vol. 13, s. 11-36.

¹² SHAW, M. 2005. The New Western Way of War: Risk-Transfer War and its Crisis in Iraq. Cambridge: Polity Press, 2005. 164 s.

¹³ OBITA, J. 2000. Foreword. [online]. In LORD, D. 2000. Paying the Price: The Sierra Leone Peace Process. Accord. 9. Conciliation Resources. [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : <<http://www.c-r.org/our-work/accord/sierra-leone/index.php>>

s ozbrojenými skupinami často nie sú osoby s diplomatickými imunitami, ale občania z komunít, z ktorých členovia týchto ozbrojených skupín vyšli. Na nadviazanie dialógu sú často využívané aj rodinné, príbuzenské, či iné spoločenské väzby a istota, že nedávne existujúce komunitné siete a štruktúry môžu posilniť sociálnu a politickú moc ovplyvňovať aktérov konfliktu. Úlohu ďalších mediátorov následne preberajú starší mužskí predstavitelia komunít a náboženskí lídri, ktorí potom dokážu dialóg viesť ďalej k priamym rokovaniam k uzavretiu mierovej zmluvy. Mnoho ozbrojených opozičných skupín malo, aspoň spočiatku, podporu svojich komunít pre naplnenia cieľov, napríklad sebaobranu voči vládnym zločkám, ktorá sa v skoršej fáze konfliktu objavovala v oblastiach masových ľudových povstaní – napríklad v Sýrii. Kým ešte nebol evidentný rozdiel medzi vyhranenými ozbrojenými skupinami a neozbrojenými revolucionármi, ich ciele boli vo veľkej miere identické. Identifikácia sa a porozumenie ambície ozbrojenej skupiny je kľúčom k schopnosti miestnych aktérov, aby ovplyvnili jej konanie: nastavenie dôvery, aby mohli hovoriť vecí, ktoré iní nemôžu a taktiež fakt, aby boli ich požiadavky korektne vypočuté.¹⁴

Existuje však súvislosť medzi stabilitou mierových zmlúv, udržaním mieru a jeho trvácnosťou a vplyvom aktérov globálnej občianskej spoločnosti pri mediácii a mierových rokovaniach?

V roku 2008 americkí akademici Anthony Wanis-St. John a Darren Kew spracovali dáta z niekoľkých konfliktných zón¹⁵ so snahou zistiť, či v prípade, že na rokovaniach o mieri vo fáze tvorby mieru boli prítomné organizácie občianskej spoločnosti, takto uzavretý mier medzi stranami preukazuje vyššiu trvácnosť a stabilitu vo fáze budovania mieru.¹⁶ Bez snahy o vytvorenie absolútne platného kauzálneho vzťahu je zo skúmaných dát zrejmé, že v krajinách, kde aktéri globálnej/občianskej spoločnosti dostali svoj priestor – nie nutne aj priamo miesto pri rokovanom stole – na ovplyvňovanie aktérov konfliktu a aktívne zapojenie sa do mediácie mieru a mierových rokovaní, bola preukázaná silná korelácia medzi uvedeným vplyvom a trvácnosťou mieru. Naopak, ozbrojený konflikt bol obnovený práve v prípadoch, kedy na mierových rokovaniach o uzavretí mieru a dohode strán aktéri občianskej spoločnosti chýbali.

Ich výsledky ďalej rozpracováva Desirée Nilsson vo svojej štatistickej štúdii z roku 2012, kde s využitím kvantitatívnych dát a údajov z 83. mierových dohôd uzavretých v rokoch 1989 -2004 taktiež preukazuje, že zapojenie sa aktérov občianskej spoločnosti do mierotvorby zvyšuje stabilitu a trvácnosť mieru.¹⁷ Analýza uvedených dohôd z databázy Uppsala Conflict Data Program (UCDP) eviduje aktívnu účasť globálnej/ občianskej spoločnosti pri jednej tretine dohôd (28), kým dve tretiny s jej účasťou uzatvorené neboli (55). Tam, kde je účasť uvedená, môže ísť o participáciu viac alebo aj menej extenzívnu; niekedy mali títo aktéri prominentnejšiu, formálnu rolu pri rokovanom stole, inokedy len suplementárne dohliadali na mierový proces. Z 28 uvedených dohôd zahŕňalo 22 aj participáciu jednej alebo viacerých politických strán.¹⁸ Mierové dohody, do ktorých negociácií boli zahrnutí aktéri občianskej spoločnosti, ale nie politické strany boli napríklad: Filipínska Mindanao Final Agreement (1996) a Bougainville Peace Agreement v Papua Novej Guiney (2001). Pokiaľ ide o trvácnosť, stabilitu mieru, výsledky naznačujú, že ak je globálna/ občianska spoločnosť do tvorby mierovej dohody zahrnutá, riziko ohrozenia mieru medzi zmluvnými stranami sa znižuje o 64 %. Toto zistenie predpokladá, že zapojenie týchto aktérov, či už priamo do rokovaní alebo implementácie dohody má potenciál zvýšiť udržateľnosť a stabilitu mieru. Napriek tomu, že nemožno odhliadnuť od iných faktorov, akými sú ekonomický rozvoj, stav hospodárstva krajín, intenzita a dĺžka konfliktu, globálna/občianska spoločnosť tu stále zohráva zásadnú úlohu. Nilsson ďalej prichádza k záveru, že „ak sú títo aktéri zapojení v širokom spektre do mierotvorných procesov, môže sa tým zvýšiť legitimita procesu, čo môže ďalej prispieť k jeho stabilite“.¹⁹ Vzhľadom k tomu, že nie je možné pozvať všetkých členov konfliktom dotknutej populácie, aby sa priamo podieľali na mierových rokovaniach, zástupcami tejto populácie sa stali aktéri občianskej spoločnosti.²⁰

¹⁴ HASPELAGH, S. – YOUSUF, Z. 2015. Local engagement with armed groups in the midst of violence. In Accord, an international review of peace initiatives. Insight 2 [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : http://www.c-r.org/downloads/CONJ2670_Accord_new_paper_for_January_06.05.15_WEB_2.pdf

¹⁵ Išlo o štúdie mierových zmlúv a mierotvorných procesov v Guatemale, Libérii, Mozambiku, Bosne, Burundi, Sierra Leone, Severnom Írsku, Demokratickej Republike Kongo, Etiópie – Eritrei, Izraeli -Palestíne, Kosove, Nepále, Tadžikistane, Rwande, Macedónsku, v El Salvadore, Sudáne, Južnej Afrike a na Srí Lanke.

¹⁶ Ibid. č.11 WANIS-ST. JOHN – KEW, 2008

¹⁷ NILSSON, D. 2012. Anchoring the Peace: Civil Society Actors in Peace Accords and Durable Peace. In International Interactions. 2012, vol. 38, č. 2, s. 243–66. Zapojením sa občianskej spoločnosti do tvorby mierovej zmluvy sa tu rozumie, v zmysle textu mierovej zmluvy, úloha jednotlivých aktérov pri koncipovaní textu zmluvy alebo ich priama účasť na suplementárnych aktivitách mierových procesov.

¹⁸ Napríklad v Burundi, Kolumbii, Demokratickej Republike Kongo, Guatemale a Mexiku.

¹⁹ Ibid č. 16 NILSSON, 2012, s. 263

²⁰ CALL, CH.T. 2012. Why Peace Fails: The Causes and Prevention of Civil War Recurrence. Washington DC: Georgetown University Press, 2012. s. 269; WANIS-ST. JOHN – KEW, 2008

Na druhej strane, zaujímavý argument prináša vo svojej práci z roku 2015 Francisca Zanker, kde na prípadovej štúdiu tvorby mieru po konfliktoch nasledujúcich po voľbách v roku 2008 v Keni preukazuje, že nie priamo participácia aktérov občianskej spoločnosti, ale „*legitímnosť mierových rokovaní a mediácie je nosný element, ktorý priamo vplyva na stabilitu a udržateľnosť mieru*“.²¹ Aktéri občianskej spoločnosti boli zastúpení dvomi väčšími zoskupeniami: Concerned Citizens for Peace, ktorá je považovaná za subjekt, ktorý sa priamo pričínil o medzinárodnú pozornosť uvedeného konfliktu a ovplyvnil agendu mediátorov Track I. Druhou koalíciou bol Kenyans for Peace, Truth and Justice, ktorá vo svojej agende spájala ľudsko-právne organizácie, organizácie Červeného kríža a iné medzinárodné skupiny s cieľom presvedčiť strany konfliktu na medzinárodnú mediáciu. Diplomacia na úrovni Track I. bola zastúpená bývalými prezidentmi Tanzánie, Botswany, Mozambiku a Zambie, arcibiskupmi lokálnych cirkví a aktuálnymi reprezentantmi Africkej únie, ktorí ako najväčšiu mediačnú kapacitu povolali Kofi Anana, bývalého Generálneho tajomníka OSN ako Špeciálneho poradcu a hlavného mediátora Africkej únie. Ich mediačné snahy boli iniciované v januári 2008, pričom postupne boli podpísané štyri mierové, rekonciliačné dohody, ako výsledok mierovej iniciatívy známej aj ako Kenyan National Dialogue and Reconciliation. V tomto prípade išlo skutočne o stabilné dohody, napätie viac neeskalovalo, a to aj napriek tomu, že do mediačných procesov reprezentanti kenskej občianskej spoločnosti a ich globálni partneri boli zapojení len v sekundárnej línii. Nemali miesto pri rokovacích stoloch, neboli ani prítomní pri väčšine dialógov. Napriek tomu ich však kenská populácia a strany konfliktu vnímali a ich snahy evidovali ako vysoko odborné a rešpektované, čo bezpochyby prispelo k istej legitímnosti celých mierových procesov. Element, ktorý je tu považovaný za kľúčový pri uzavretí dohôd a stabilite a udržateľnosti toho mieru bola autorita hlavných mediátorov Kofi Anana a Panelu Africkej únie.²²

Intervencia aktérov občianskej spoločnosti do mierotvorných procesov je významným prvkom pri tvorbe mieru. Napriek názorom o komplikovanosti a sťažení a predlžovaní negociácií v prípade aktívnej angažovanosti týchto aktérov, považujeme ich účasť za zásadnú pre facilitáciu primárnych dialógov v rámci mediácie a nutnú aj z dôvodov morálnych. Podľa dostupných vedeckých textov a štúdií, existuje korelácia medzi intervenciami aktérov občianskej spoločnosti v rámci tvorby mieru, konkrétne do fázy mediácie a negociácie mierových zmlúv a stabilitou takto uzavretého mieru v jeho neskorších fázach.²³

Argumentáciu o intervenciách aktérov občianskej spoločnosti s dosahom na stabilitu mieru môžeme parciálne aplikovať aj na fázu budovania mieru, tzv. peacebuilding. V zmysle uvedeného však za faktor, ktorý je pre udržateľnosť mieru kľúčový nepovažujeme početnosť konkrétnych aktérov, ich reprezentáciu, dokonca ani ich aktivity. Pokiaľ sa zameriame na kvantitu aktérov a ich aktivity, tie samozrejme prispievajú k legitimitě ich konania, čím prispievajú k autorite a potenciálu aktérov občianskej spoločnosti generovať istý vplyv. Tu však hovoríme o legitimitě aktérov občianskej spoločnosti. Legitimita aktérov občianskej spoločnosti je kľúčová pre samotnú intervenciu vo forme prevencie konfliktu, tvorby mieru, ako aj jeho budovania. Za kľúčový faktor pre stabilitu a udržateľnosť mieru však ďalej považujeme legitimitu mierotvorného procesu, ktorý k uzavretiu a udržaniu mieru vedie a to aj v prípade, že motorom celého procesu nie je priamo občianska spoločnosť.

Abstrakt

Príspevok je orientovaný na problematiku participácie neštátnych aktérov, aktérov občianskej spoločnosti na mediácii a mierových negociáciách v rámci operácií tvorby mieru ako jedného z nástroja medzinárodnej mierovej politiky v prípade vzniku ozbrojeného konfliktu. Je zameraný na výskum a argumentáciu, prečo tu majú neštátni aktéri priestor, schopnosti a potenciál na vplyv a prečo je potrebné zväžiť ich zapojenie do mediácie a rokovaní o miery.

Summary

The present work focuses on the participation of non-state actors – actors of the civil society in mediation and peace negotiation within the peacebuilding operations as one of the instruments of international peace policy in the event of an armed conflict. It is primarily oriented on the research and argumentation

²¹ ZANKER, F. 2015. The Legitimation of Peace Negotiations A Role for Civil Society? [online]. 2015. [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : https://publikationen.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/64662/The%20Legitimation%20of%20Peace%20Negotiations_Dissertation%20Zanker.pdf?sequence=1&isAllowed=y S. 19

²² Ibid. č.20 ZANKER 2015

²³ BARNES, 2002; EDWARDS, 2009; JARSTAD ,2008; MCKEON, 2004; WANIS-ST. JOHN – KEW, 2008; PRENDERGAST – PLUMB, 2002.

of the capability and potential of non-state actors to influence the peace talks. Nevertheless, the work is focused on reasoning, why it is needed to consider their involvement in mediation and peace negotiations indeed.

Použitá literatúra:

1. Barnes. Democratizing peacemaking processes: strategies and dilemmas for public participation. [online]. In Barnes. *Owning the process: public participation in peacemaking*, Accord 13. – London: Conciliation Resources, 2002. – 102 s. [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : http://www.cr.org/downloads/13_Public%20Participation%20in%20peacemaking_2004_ENG_F.pdf
2. Call Ch.T. *Why Peace Fails: The Causes and Prevention of Civil War Recurrence* / Ch.T. Call. – Washington DC: Georgetown University Press, 2012. – 328 s. ISBN: 9781589018952.
3. Cast S., Burgess H. *Peacemaking*. – Boulder: University of Colorado, 2013. [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : <http://www.crinform.org/coreknowledge/peacemaking>
4. Edwards M. *Civil Society* / M. Edwards. – Polity, 2009. – 171 s. ISBN: 0745645852.
5. Haspesslagh S., Yousuf Z. Local engagement with armed groups in the midst of violence. In *Accord*, an international review of peace initiatives. – Insight 2, 2015. ISSN: 1365-0742 [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : http://www.cr.org/downloads/CONJ2670_Accord_new_paper_for_January_06.05.15_WEB_2.pdf
6. Jarstad A.K. *Power Sharing: Former Enemies in Joint Government* / A.K. Jarstad // *From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. – S. 105–33. – 310 s. ISBN: 9780521713276.
7. McKeon C. *Public Participation in Peace Processes: Comparative Experience and Relevant Principles* // *Badil Expert Seminar 4 paper* (Júl 2–4.). – 2004 [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : <http://www.constitutionnet.org/files/McKeon%20Part%20in%20Peace%20Process.pdf>
8. Nilsson D. 2012. *Anchoring the Peace: Civil Society Actors in Peace Accords and Durable Peace* / D. Nilsson // *International Interactions*. – 2012. – Vol. 38. – N. 2. – P. 243–66.
9. Obita J. *Foreword* / J. Obita // *Lord D. Paying the Price*. – *The Sierra Leone Peace Process*. Accord. 9. Conciliation Resources, 2000 [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : <http://www.c-r.org/our-work/accord/sierra-leone/index.php>
10. Paffenholz T. *Civil Society and Peace Negotiations: Why, Whether and How They Should Be Involved* / Paffenholz T., Kew, D., Wanis-st., John, A. – *Oslo Forum Background Papers*, Centre for Humanitarian Dialogue and Norwegian Foreign [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : <http://www.hdcentre.org/files/CivilSocietyandPeaceNegotiations.pdf>
11. Paffenholz T. *Designing Intervention Processes. Conditions and Parameters for Conflict Transformation* // Fischer M., Ropers N. *Berghof Handbook for Conflict Transformation*. Str. 151 -169. Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management, 2001. – 476 s. ISBN: 978-3-8100-3940-8.
12. Prendergast J., Plumb E. *Building Local Capacity: From Implementation to Peacebuilding* // Stedman S., Rothchild D., Cousens E. *Ending Civil Wars: The Implementation of Peace Agreements*. – Boulder: Lynne Rienner, 2002. – 729 s. ISBN: 9781588260833.
13. Said A.S. *Concepts of international politics in global perspective* // Said A.S., Lerche Jr. C.O., Lerche C.O. – Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1995. – 302 s. ISBN: 9780131746404.
14. Shaw M. *The New Western Way of War: Risk-Transfer War and its Crisis in Iraq* / M. Shaw. – Cambridge: Polity Press, 2005. – 164 s. ISBN: 9780745634111
15. United Nations. *Guidance for effective mediation*. Správa Generálneho tajomníka OSN A / 66/811 z 25 júna 2012 [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : <http://www.un.org/wcm/webdav/site/undpa/shared/undpa/pdf/UN%20Guidance%20for%20Effective%20Mediation.pdf>
16. United Nations. *Agenda pre mier*. A/47/277, 1992 [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : <http://www.un-documents.net/a47-277.htm>
17. United Nations. *Secretary General's High Level Panel on Threats, Challenges and Change, 2004. A More Secure World: Our Shared Responsibility*. [online]. New York: United Nations General Assembly, Dec. 2, A/59/565. [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : http://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/historical/hlp_more_secure_world.pdf
18. Wanis-st J.A., Kew. D. *Civil society and and Peace Negotiations: Confronting Exclusion* // *International negotiations*. – 2008. – Vol. 13. – S. 11-36.
19. Zanker F. *The Legitimation of Peace Negotiations A Role for Civil Society?* / F. Zanker. – 2015. – 257 s. [Elektronické zdroje]. – Režim prístupu : https://publikationen.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/64662/The%20Legitimation%20of%20Peace%20Negotiations_Dissertation%20Zanker.pdf?sequence=1&isAllowed=y
20. Zartman I.W. *Peacemaking in International Conflict: Methods & Techniques* / Zartman I.W. – US Institute of Peace Press, 2007. – 505 s. ISBN: 9781929223657.

JUDr. **Lubica Saktorová**, PhD., LL.M., M.A.

Odborná asistentka na Katedre medzinárodného, európskeho práva a právnej komunikácie
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici